

Undarleg umræða um orkumál

Eftir Guðmund Ómar Friðleifsson

AD undanfögnu hefur átt sér stað nokkuð undarleg umræða um orkumál á Smugun.is og víðar. Sigmundur Einarsson, jarðfræðingur hjá Náttúrufræðistofnun Íslands, vakti upp mál þetta með aðsendri grein til Smugunnar, dags. 1.10.2009, sem hann nefnir: „Hinar miklu orkulindir Íslands. Getum við virkjað endalaust“. Þar fer hann í aðalatriðum rétt með tölu-legalar stærðir úr gögnum Orku-stofnunar, og ýmsum mats-skýrslum, án þess þó að geta þess hvaða forsendur liggja að baki talnalegum útreikningum jarðvarmamatans. Hann gripur síðan til eigin sérfræðipökkningar og talar niður orkuna úr svæðunum og kemst að þeirri niðurstöðu að tvö álfur muni hreinlega söga til sín nær alla jarðhitaorku sunnan lands og norðan, og þá það dugi ekki einu sinni til. Í framhaldi af því upplýsir hann þjóðina, svu vitnað sé til hans orða: „... því miður er það svo að stóri samleiðingunni um hinar miklu orkulindir Íslands er tömt plat“ og bætir svo um betur með næstu setningu: „Þetta eru skýjaþorgir sem byggðar eru á raupi óábýgrga manna sem ógerlegt er að vita hvort eða hvað hugsa.“ Viðbrögðin létu ekki á sér standa á Smugunni, því þar hófust gífurleg fagnaðarskrif fjölda manns um að nú hefði loks stóri sannleikur verið upp kvæðinn og Ísland orðið nær orkulaut. Hvurslags eiginlega umræða er þetta? Það er verið að tala um eitt af fjöreggjum þjóðarinnar. Eina af þremur stærstu auðindum okkar.

Það hefur aldrei kunnad góðri lukku að stýra að hvejtja til mugu-æsinga. Orkumálín eru vand- meðfarin og mat á því orkumagni sem unnt er að vinna úr íörum jarðar á hverjum tíma sýnu erf-



Guðmundur Ómar Friðleifsson

íðari. Tækninýj-ungar, t.d. í jarðbor- unum, hafa gert það að verkum að sífellt er hægt að sækja á dýpri mið, bora á þengri svæðum á yfirborði með minna umhverfisraski. Nið-urdeling á vökva og fjölbætt nýting í auðindagörðum hafa leitt til bættrar orku- og auðinda- nýtingar og þannig mætti lengi telja.

Eitt stærsta vandamálið við að meta rannhæft vinnanlega orku á einstökum svæðum er að ekki fæst að bora tilraunholur – hvort heldur það er fjáskortur sem hamlar eða viljaleysi þeirra sem telja sjá ráða for um meðhöndlun flegra svæða. Óvissa um vinnanlegan orkuförða á hverju jarðhitasvæði mun því alltaf vera til staðar og þá óvissu er ekki hægt að minnka nema með borunum og rannsóknun á viðkomandi svæðum. Þetta á t.d. við um Krýsvíkursvæðið. Í fyrirliðgjandi jarðvarmamati Orkustofnunar liggur fyrir gamalt mat um að svæðið kunnist að standa undir 480 MWe. Það mat talar Sigmundur niður í 160 MWe án þess að vísa í hald- bær gögn því til stuðnings. Í seinni grein sinni á Smugunni, dags. 22. október 2009, bætir Sigmundur enn um betur og lækkar eigið mat fyrir Krýsvík niður í 100 MWe. Vantanlega heyrum við næst að aldrei verði virkjað í Krýsvík því svæðið verði trúlega álfvæð, þrátt fyrir þá gömlu óþægilegu stað- reynd að Hafnfirðingur fengu Krýsvíkurlandið frá ríkinu 1941, aggangert til jarðhitanýtingar.

Á öpunum fundi Samorku 21. október síðastliðnum voru haldin fimm fróðleg erindi um sjálfræða nýtingu jarðhitas, sem folk getur kynnt sér á vefsíðu Samorku (sjá <http://www.samorka.is>). Umsógnun Sigmundar var þar mótmeist sem röngum af Ólafi Flóvenz, forstjóra Íslenskra Orkurannsóknna, og sómuleiðis gífuryrðum Sigmundar

» Hættum þessu ómál-efnalega og ófaglega þrasi. Ákveðum hvað við viljum nýta og virkja á næstu árum okkur öll- um til hagsbóta.

um „raup óábýgrga manna og tömt plat“. Það er sorglegt og ófaglegt að Sigmundur skuli fjalla um og skrumskæla orkumál með sleggjuðómum á borð við þá að tala niður orkuna úr einstökum svæðum Reykjanesskagans. Orku- eina tækta svæða verður sent meitin til hlitar nema með skyn- samlegum nýtingartilraunum sem teknar eru skref fyrir skref. Er orkuverði í Svartsengi eitt skýr- asta dæmið þar um. Þar hefur HS- Orka unnið um margra áratuga skeið að þróun auðindagarsóð með framúrskarandi árangri. Þar var í upphafi, af vísun mönnum orku- geirans, talið að trúlega mætti nýta um 30 MWt af varmaorku til hitaveitu fyrir Grindavík. Í dag er uppsett varmaaf orkuverisins 150 MWt, uppsett rafafel um 75 MWt, og 15 milljónum tonna af köldu vatni er dreift um byggðir Suðurnesja ár hvert, ásamt um 10 milljónum tonna af heitu vatni. Um 410.000 manns heimskæja Bláa lónið árlega. Dettur einhverjum heilvita manni í hug að fyrirtæki með slíka nálgun að auðindinni væði um Reykjanesskagann með eldi og brennisteini og traðki hann niður í svæði? Tæmi í einu vet- fangi allan varmaforðann á mótum tveggja jarðskorpufleka langs eftir öllum skaganum? Eg segi þara aft- ur og enn: „Hvurslags eiginlega umræða er þetta!“ Hvað Reykja- nesvirkjun áhræfir þá miða stækk- unarform við að auka uppsett raf- afl um 80 MWe. Einungis um þriðjungur viðbótaraflsins krefst aukinnar upptektar úr jarð- hitageyminum djúpt í jörðu, annar hluti kæmi úr þurrgröf ofan djú- kerfisins, sem hvort eð er tapast upp úr jarðhitakerfinu ofan til en

sem unnt er að nýta með grunnum borholum. Um 30 MWe fást svo með betri nýtingu á háhitavökva- num sem óhjálkæmleiga kemur frá gufuveitunni sem sér öllum þremur 50 MWe raforkuverflun- um fyrir gufu. Það eru nú lík- ósköpín. Eg getla ekki einu sinni að minnast á það hvað þá er mikið eftir í jarðhitapotinum á Reykja- nesni því einhverjum gæti þá döttið í hug að við þyrftum ekki að leita fanga víðar. Fyrirtækið vill hins vegar ekki setja líf egrinn í sömu körfuna, heldur umgangast auð- lindir með varð og virkja í til- tölulega smáum áföngum.

Nú er beðið eftir niðurstöðum mats úr öðrum áfangum Ramma- sætunar og standur til að þær liggja fyrir um næstu áramót. Rætt er um að æskilegt væri að þær nið- urstöður fengu lagsalega stöðu. Vera má að það sé skynsamlegt, en hvað orkuánaðinn verðar þá nægir af forgangsráða orkukostunum í verndarflokka. Þau væru sem verða talin hafa hæst verndargildi munu njóta verndar hvað verðar núlifandi kynslóðir og einhverjar þær næstu. Er eitthvað athugasvert við það að eftirláta síðari kyn- slóðum að ákveða sjálfar hvað þá verður gert? Núlifandi kynslóð get- ur öll orðið sammála um hvað tvi- mælalaut skuli vernda. Þar mætti til dæmis nefna allan austurlhuta Torfajökullssvæðisins, Vonarskarð, Kverkfjöll, Þjórsárver, og listinn getti orðið talsvert lengri. Jarð- hitaönnun er alveg ljóst að mikil jarðhitaorka er fólgin í rötum gos- beltisins alls, og þar með talið utan hinna einginlegu jarðhitasvæða, svo sem fram kom í erindi Ólafs á Samorkufundinum. Sigmundur- gerilur lítið úr því máli í þeirri fjöl- málumræðu sem upp kom í kjölf- ar sleggjuðoma hans, og sagði hana óábýgrga framtíðarsýn sem lít- ið kæmi orkumálanum við nú um stundir. Reykjanesskaginn sjálfur er hins vegar eitt skýrasta dæmið um það hvað felst í rötum gosbel- tisins á milli hinna einginlegu há- hitasvæða. Þar eru nefnilega engin háhitasvæði á yfirborði í þess orðs

merkingu, hvorki í Svartsengi, né í Eldvörpum, sé annars staðar á skaganum nema í nágrenni Reykjanessvita og svo í Krýsvík, og einhverju lítilræði af virkum yf- irborðshita í Trölladyngju. Og þó dröpur smjór af hverju stráí hvað jarðhitann verðar á Reykja- nesskaganum, eldhraunum þrýðdan skagann langan, það við best fám séð. Vel má vera t.d. að svæðinu við Sandfell svipi til Svartsengis, þó þar sjáist vart vottur af hrita á yfirborði í dag. Því munu boranir í framtíðinni svara, ef menn og guð lofa.

Hvað orkumál þjóðarinnar var- ar þá höfum við þá. Við getum kosið að hverfa aftur til fortíðar og látið allan jarðhitann sem eftir er ósnortinn renna sitt skeið án okkar íhlutunar. Annað mál er hvort við höfum efni á því eða teljum það skynsamlegt. Hvað álfir í Helgu- vik verðar þá stendur ekki til að reisa þar allt að 360 þúsund tonna álfir með varð að 630 MWe orku- þörf í einni hendingu. Álfverið ver- ður reist í 90 þúsund tonna áföng- um, fyrst einum, svo öðrum. Ef ekki verður til orka til að sjá fleiri áföngum fyrir afli, t.d. vegna verndarsjónarmiða, arðsemisjón- armíða, kinsjárskorts eða þjóð- arvilja, þá verður það svo að vera. Orkufrýrtækin vinna sín áform í áföngum háðum getu á hverjum tíma, og einfaldlega geta ekki skuldbundið sig umfram getu. Orkufrýrtækin hafa til þessa fæst gert upp á milli orkuauþenda. Ef iðnyfrýrtæki bíða í rötum og bjóða hátt verð fyrir orkuna, hvað dettur fólk í hug að orkufrýrtæki myndi gera næst þegar samningur yrði lausir og virkjanir verða nær afskrifaðar? Hugsu nú hver fyrir sig. Hættum þessu ómálalefalega og ófaglega þrasi. Ákveðum hvað við viljum nýta og virkja á næstu árum okkur öllum til hagsbóta. Við erum að tala um eina af okkar þremur stærstu auðindum – orku- auðindina – og það í alvöru.

Höfundur er yfirjarðfræðingur HS Orku hf.